

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11

1662.

- 1° Couringius, Hermannus: De civitate nova. 2 Exempl.
- 2° Couringius, Hermannus: De re nummaria in re publica.
quavis recte constituenda.
3. Eichelius, Johannes: De primo et secundo decreto
4. Eichelius, Johannes: De juramentis in genere, quam
in specie.
5. Glaeserus, Suoch: De simulatione
6. Glaeserus, Suoch: De jure in re...
7. Glaeserus, Suoch: De jure statutaris
8. Hahnus, Mauricus: De corpore delicti.
9. Hahnus, Mauricus: De dispositionibus paren-
tum inter liberos.
10. Hahnus, Mauricus: De ratificatione
- 11° Hiltebrandus, Frachimus: De episcopis. 2 Exempl.
1700. 1745.

12. Sommeringius, Johannes Gualterus: Selectae quaedam
quaestiones
13. Volkmar, Henricus: De jure majestatis ecclesiasticae
14. Wornerus, Georgius: De juramentis in genere

Handwritten marginal notes on the left edge of the page.

LIBRARY OF THE
CIVIL ENGINEERS

MANNI CONRINGO
PHILOSOPHIE ET MATH. DOCT.
SIGILLI ACADEMIE IN ACADEMIA
PHILOSOPHICIS CUIUS

EDITIT
FRANCISCVS MYLLERVS
DOLSE

12. Linnæus, Johannes: *De iuribus personarum*
quæstiones

13. Volckmar, Henricus: *De iure magistratus*

14. Wernerus, Georgius: *De iuramentis in iudicio*

I. A.
DISPV TATIO IVRIDICA
DE
JURAMENTIS
IN GENERE

QVAM
Auxiliante Deo

PRÆSIDE
GEORGIO WERNERO I.V.D.
Canonici & Feudalis Professore Publico, nec non
Dicasterii Guelphici Assessore
Præceptore atque Patrono suo ætatem
colendo

Publice ventilandam proponit
HERMAN. HARDOV. Krautheupt Helmst.
Aut. & Resp.

d. Jun.

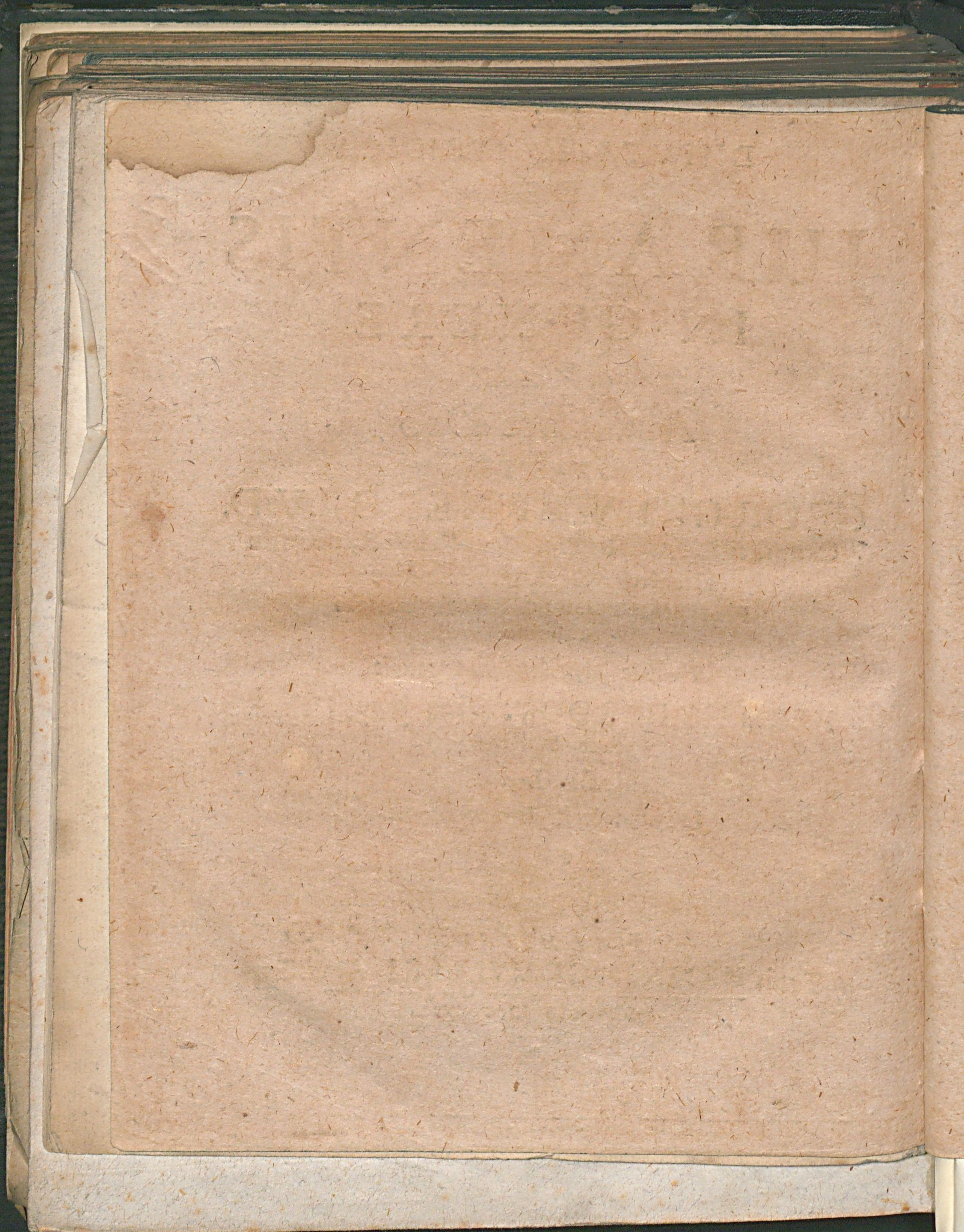
In novi Iulei Auditorio majori.

HELMSTADI, *Stb. 93.*
Typis HENNINGI MULLERI, Acad. Typ.

Anno MDCCCLXII.

M
17
1662, 14

I. A.

THESIS I.

Um usu omnium gentium factum sit, ut juramentis attributa fuerit plena fides, ita, ut quicquid juramento promissum est, id eadem ratione creditum ac habitum fuerit, ac si in rei veritate ita esset; unde jure Romano, quod juratum est, transactioni & rei judicatae non tantum æquiparatur, sed etiam præfertur. (a) Et Cicero inquit, *nullum articulum ad adstringendam fidem majores nostri jurejurando arctius esse voluerunt.* (b) ut inde statim appareat, quam utilis simul & necessaria sit hæc juramentorum materia; utilitatem autem quæ afferunt, magnificere debemus. (c) Quocirca nemo mihi vitio vertet, quod hanc materiam utilissimam atque in foro summè necessariam publico examini subicere constituerim.

(a) l. 2. ff. de iurei. Nob. Dn. Eichel. Preceptor & Patronus meus ætatem de venerandus in prælect. ff. publ. ad tit. de iureiur. (b) lib. 3. de Off. (c) Imp. Leo N. 46.

II.

Dicitur juramentum (a) aliàs Sacramentum, (b) Religio, (c) jusjurandum, (d) vel etiam de jurium (e.)

(a) Quæ vox vix pluribus quam duobus locis Digestorum

A 2

repe-

reperitur, videlicet l. 25. §. 3. de probat. & l. 34. §. 5. de iurei. (b) quod nempe jurans sacrum sive ipsius Dei testimonium suæ assertioni imploret, & se velut consecret atque devoveat ad pœnam, si fallat. At hæc vox in jure sæpius invenitur in l. 8. l. 11. 12. 13. C. h. t. auth. Sacramenta puberum C. si advers. vendit. c. 11. caus. 22. q. 4. Vnde & in jure Feudali, qui juramentum præstabant unà cum, illo qui criminis accusabatur, vel aliàs probare quidpiam jubebatur, sive Vasallus sive dominus is esset, dicebantur Sacramentales 1. F. 4. §. 2. in 1. F. 10. 1. F. 26. §. 1. 2. F. 33. pr. versic. & cum Videat. Hotom. de verb. feudal. Et hi in legibus Longobardorum & Alemannorum etiam conjuratores dicuntur vid. Frider. Lindenbrog. in Glossar. (c) l. 24. 25. ff. h. t. de iureiur. l. fin. C. de reb. er ed. & iurei. auth. quod obtinet C. de probat. Corn. Nep. in vit. Dion. c. 8. 5. & in vita Agesil. c. 2. 4. Gell. N. A. lib. 7. c. 18. (d) l. 25. 26. §. 2. l. 27. ff. h. t. Ioach. à Benst rubr. de iureiur. n. 29. Sets. de iurei. lib. 1. c. 1. (e) Gell. d. l. à de jero, quod est valde & vehementer juro. Græcis dicitur ὄρκιον quasi ὄρκα, quod ij, qui jurare volunt, terminis & finibus quasi includantur, ultra quos exire non liceat. Alijs ab ἀρκέειν quod ἀρκέειν jurare vel ὀπέ ferre significat; vel ab ἔρκιον quod juramentum veluti τερχίον sive septum sit, quo jurantes cohibeantur & coerceantur, ne aliter agere possint & debeant, quam se acturos jurejurando obstrinxerunt. Germanis Eidi dici solet, & nonnulli derivant hoc ab Ein vel Ein uno, ut sit Eidi quasi Eindi/ unitum, cum eo videlicet, qui solus verè unus est, & cum quo convenire & consentire se asserunt, qui jurant. Hinc einen vereiden/ idem atque einen vereindten adigere aliquem, ut se applicet ad unum illud verum, diris se devovendo, si aliud quid dicat quàm quod cum illo uno non consentiat. Dicitur etiam ein Schwur/ à gravitate & onere; quia res periculosa est & difficilis, si quis juramentum in se suscipiat, Sie nehmen ein schwer Ding auff sich/ stellen sich für gehegte Banck/ fällen sich selbst ein Urtheil/ vnd schreiben zetter über sich. Jacob. Ebert. tr. Eth. de iurament. Sets. d. tr. lib. 1. c. 1. n. 7. 8. Hilig. ad Donell. lib. 24. comment. 13. lit. D. Eberh. Speckhan. cent. 3. quest. iur. clas. 4. q. 1.

III.

Iuramentum autem ita vocatur à jurando, (a) &
jurare

jurare dicimur, cum Deum invocamus testem; quod tamen prohibitum quidam esse putant. (b)

(a) Non ut quidam volunt à jure mentis, aut jure manente; quod ea, quæ juramus firma & immota esse debeant, si Etymologiam spectemus, licet forte aliud, si rem ipsam (b) Cum primis Hæretici superiorum temporum & hujus, ut qui Anabaptisticas & similes sequuntur sectas, moti præsertim præcepto secundo Decalogi & dicto Salvatoris, quod est *Matt. 5. 34. 37. Sit sermo vester est, est, non, non: quod his abundantius est, à malo est.* Verùm secundo præcepto non simpliciter prohibetur assumptio nominis divini in testimonium, sed in vanum, uti ex subjectis patet: *non enim insontem habebit Dominus eum, quisquis vanè usurpaverit nomen eius.* Dictum verò Christi quod attinet, non agit is itidem de absoluta prohibitione, sed de facilitate & frequentia juramentorum, ex qua ad consuetudinem, ex consuetudine autem facile ad perjurium decidere possumus. *Sets. d. tr. lib. 1. c. 2. Zoes. ad ff. h. t. n. 2. & seqq. quin potius juramentum juri divino optimè convenit Deut. 6. 13. & 10. 20. Exod. 22. 11. Psalm. 15. ad Rom. 1. 9. ad Gal. 1. 26. Nob. Dn. Hahn. Præceptor & Patronus eternum colendus in obs. ad parat. VVes. h. t. n. 2.*

IV.

Definiri potest juramentum, quod sit attestatio (a) cum invocatione Dei coniuncta (b) qua petimus, ut sit testis dictorum & puniat fallantes. (c)

(a) Genus ponimus attestationem h. e. assertionem quæ simul conjunctam habet DEI in testimonium vocationem: invocamus enim in testimonium Deum, ut ipse sit testis, nos vera dicere. (b) Differentia hic est specifica, ex quo apparet per solum & verum numen jurandū esse *Exod. 22. 11. Ios. 23. 7.* (c) In his continetur altera jurisjurandi pars, qua devovem⁹ nos pœnis & vindictæ divinæ secundum dictum: *non insontem habebit Deus eum, quisquis vanè usurparit nomen eius.*

V.

Dividi in genere potest juramentum, quod aliud fiat in judicio, aliud extra judicium,

VI.

VI.

In Iudicio iuramentum pertinet vel ad sententiam, vel ad processum.

VII.

Quando ad processum pertinet, tum juratur, quod velint partes ea, quæ aguntur in iure, fideliter & sine dolo agere, litem non protrahere & nihil falsum dicere. Talia autem iuramenta sunt sex. 1. Iuramentum de iudicio sisti. 2. Iuramentum calumniæ. 3. Iuram. malitiæ. 4. Iuram. dandorum 5. Iuram. respondendorum. 6. Iuramentum testimoniale.

IIX.

Iuramentum *de iudicio sisti* (a) est, quando quis vel fidejussores invenire non potest, nec pignora habet, nec bona in ea provinciâ, in qua lis est, possidet, tum tenetur jurare, quod toties, quoties citatur à iudice, velit comparere.

(a) Dicitur & juratoria cautio, quæ tamen in Civilibus tantum locum habet, non autem in criminalibus *arg. Const. Crim. art. 11.* Sicuti enim possessio rerum immobilium accusatum à satisfaciendo non relevat, ita multò minus juratoria cautio, maximè, quod juratoriæ cautioni committendus non sit, cuius vita arguitur *Vult. de iudic. lib. 2. c. 5. n. 301.*

IX.

Iuramentum *Calumniæ* est, quo Actor & Reus attestantur, se credere & certò sibi persuadere, quod bonam habeant causam, nec temerè litigare velint (a)

(a) Hoc iuramentum ad compescendam litigantium audaciam & securitatem introductum est §. 1. *I. de pæn. tem. litig. l. 1. 2. §.*

2. §. pen. C. de iureiur. propt. calum. & reus potest hoc exigere ab
Actore, statim ac litem cum eo contestatus est l. 2. pr. C. de iuram.
propt. cal. c. pen. inf. x. de iuram. cal. idque ita exactum necessariò
est præstandum, ejusque omissio vitiat processum, neque etiam
expresse à partibus potest remitti l. 2. §. sed quia 4. C. de iurei. propt.
calum. Gail. 1. Obs. 84. n. 1. Est autem hoc juramentum non veri-
tatis sed credulitatis, l. 2. §. 2. vers. licet C. d. t. d. §. 1. I. de pœn. tem.
litig. non enim jurat se habere bonam causam, sed saltem se cre-
dere talem esse. Qualiter autem juramentum hoc præstari de-
beat, his versic. notat Gl. in c. 1. X. de iuram. cal.

*Illud juretur, quod lis sibi justa videtur,
Et si quæretur, verum non inficietur
Nil promittetur nec falsa probatio detur,
Vt lis tardetur, dilatio nulla petetur.*

X.

Juramentum *malitiæ* (a) est, quod præstare co-
guntur litigantes tam ante quam post litis contesta-
tionem, quoties præsumtio est contra aliquem,
quod malitiosè aliquid proponat.

(a) Germ. Ein Eidt Bösheit zu vermeiden. Hoc putant Iure
Civili incognitum & à Bonifacio IIX. primùm fuisse introdu-
ctum c. 2. §. fin. de iur. cal. in 6. & hujusmodi ferè sub formula
præstari solet, daß er das jenige! was er vorbringer vnd begehret nicht
aus gefährde oder böser meinung/ noch zur verslengerung der sa-
chen/ besondern allein zur Nochturfft thue/ Fürstl. Br. Consley Ord.
art. 13. Differt à juramento calumniæ in eo, quod, cum hoc non
nisi semel, & quidè litè contestata possit exigì, *auth. hoc Sacramen-
tum C. de iuram. cal.* illud in quacunque parte litis, & quoties
judici visum fuerit, exigì & exactum præstari debeat d. c. 2. §.
fin. de iuram. cal. in 6. Revera autem species est juramenti calu-
mniæ, ideoque rectiùs etiam quibusdam speciale calumniæ ju-
ramentum vocatur Bart. in l. 2. C. de iurei. propt. calum. dand. Et
hujus quoque exempla in Iure Civili quædam observantur vid.
l. 1. C. de iurei. propt. cal. l. fin. inf. C. de quæst. N. 73. c. 7. l. de pupillo
§. 4. ff.

§. 4. ff. de nov. op. nunc. l. fin. C. de fid. instrum. Insignis quoque ejus species est, de quo jam dicetur, juramentum dandorum & Respondendorum, sicut & illud, quod moribus introductum dicit *Mynsing. cent. 5. obs. 56.* & quod jurare coguntur à sententijs Principum & Statuum imperij ad Cameram appellantes vid. *Rec. imp. de Anno 1654. §. 117. 118. Fürstl. Br. Lüneb. Wolffenbücl. Canzlei Ord. §. 63. 66.* ubi formula hujus juramenti describitur.

XI.

Juramentum *dandorum* (a) est, quo sive actor sive Reus, positionibus super facto, quod is probare intendit, ritè & legitime conceptis ijsque judici exhibitis jurat, quod eæ, quatenus factum ipsius ponentis proprium continent, veræ sint; quatenus autem in facto alieno versantur, veras esse credat.

(a) Nempe articulorum sive positionum. Quamvis enim jam ante juramentum calumniæ generale præstitum sit ab Actore, non tamen ab hoc liberatur, uti communiter observatur in judicijs: licet id sub generali illo calumniæ juramento jam satis contineri, nec qui id præstitit iterato jurare teneri dicat *Vestrius in pract. lib. 6. c. 2. n. 19. Bald. in auth. hoc sacramentum C. de iurei. propt. cal.* Fuit autem & hoc Iure Civili incognitum, & moribus judiciorum prius introductum, approbatum postea à Iure Canonico in *c. 1. & 2. de confess. in 6. c. 2. de test. & attest. in 6.*

XII.

Juramentum *respondendorum* est, quo is, contra quem positiones exhibitæ fuerunt, attestatur, eas veras vel non veras esse, quatenus factum respondentis proprium concernunt; quatenus verò alienum factum habent, credere se veras vel non veras esse (a)

(a) Inventum autem hoc, uti prius quoque, juramentum est, ut veritas facti eo melius eruatur, & per responsiones hujusmodi ju-

di juratas adversarius ab onere probandi liberetur Vid. *Vult. de
judic. lib. 3. c. 4. n. 9.* Formula hujus & præcedentis habetur in
der Fürstl. Sünab. Wolffenh. Canzley-Ordnung form. 14. & 15.

XIII.

*Iuramentum Testium sive testimoniale est, quo
testis attestatur, se in tota causa, in qua interrogan-
dus est, veritatem dicturum, nec ullius partis amo-
re, odio aut affectu quicquam celaturum esse (a)*

(a) *l. 9. C. de test. arg. auth. sed index in verb. ea que noverint C. de
Episc. & Cler. c. quoties s. X. de test. Et hoc iuramentum pertinet ad
informandam causam, ejusque formula talis esse solet: daß sie
in der ganzen sache zwischen N. vnd N. wollen für beyde Partheien
keiner zu liebe noch zu leid / so ihnen davon wissend / vnd sie gefraget
werden / zum handel dienlich / die warheit sagen / vñ dz nicht unterlassen
wegen gabe / geschenck / nutzen / gunst / Haß / Freundschaft / Feindschaft /
Furcht oder noch anders / daß Menschen Sinn erdencken möchre / al-
les getrewlich vnd ohngefährlich Fürstl. Braunsch. Sünab. Canz-
ley-Ord. form. 17. Et in hoc iuramento tota substantia deposti-
tionis testium consistit, nec sine eo illa quidquam probat d. l.
9. & d. c. 5. iunct. c. licet. 47. §. testes c. nuper si. in f. c. ius 39 X. de
testib. Idque omnes omnino testes, cujuscunque illi sint digni-
tatis vel conditionis, in omni etiam causa præsentem utraque
parte, subire tenentur, nisi ipsis à partibus expresse fuerit re-
missum. *Vmm. de process. disp. 16. th. 9. n. 60.**

XIV.

Ad sententiam iuramentum quod pertinet,
est litis decisorium; & hoc iterum vel simplex litis de-
cisorium, vel iuramentum in litem.

XV.

Illud defertur vel à partibus & dicitur judicia-
le, vel à iudice ipso, & vocatur necessarium.

XVI.

*Judiciale iuramentum (a) est, quod pars liti-
gans*

gans defert parti litiganti in iudicio iudice appro-
bante. (b)

(a) Dicitur iudiciale, non propterea, quod à iudice in-
jungatur, sed quia in iudicio à partibus defertur (b) *l. 12. §. 1. C.*
h. t. Beust. rubr. de iureiur. n. 58. VVes. parat. h. t. n. 7.

XVII.

Defertur autem hoc iuramentum in iudicio
tam ab Actore Reo, (a) etiamsi ille nihil probaverit,
(b) quam à Reo Actori. (c)

(a) Germ. Einem die Klage ins Gewissen schieben/ (b) *l. de-*
lata 9. C. de reb. cred. Nec obstat quod quidam dicant, actorem de-
bere saltem aliquo modo probavisse causam suam *arg. l. 4. C. de e-*
dend. & l. 7. C. de test. nam in *d. l. 4.* agitur de probationibus per
testes vel instrumenta, non vero per iuramentum, quod suo
modo etiam dici potest probationis species *l. 30. ff. de iurei.* Idem
respondendum ad *l. 7. C. de test.* ubi itidem excipitur casus de-
lati iuramenti. Quæ sententia communiter recepta est de ju-
re Civili & in praxi: loquuntur enim leges generaliter, quod
per iuramentum res controversa decidi possit, nec fit mentio in
iure, quod Actor prius debeat actionem suam aliquo modo
i. e. semiplenè probare *l. manifeste 38. l. 34. §. 6. ff. de iurei. l. ult.*
C. de fideicomm. l. cum de indebitis 25. §. 3. de probat. l. 12. C. de reb.
cred. Schneidov. in §. item si quis postulante 11. n. 22. I. de act. VVe-
semb. parat. ff. de iurei. n. 9. quod etiam iure Saxonico obtinet;
ubi tamen notandum, quod actor non nisi ante litem purè con-
testatam & ante præstitam guarandam reo iuramentum defer-
re possit *Land-Recht. lib. 1. art. 6.* ibi: dann nach angelobter vnd ge-
stelter Bewehr kan Kläger dem Beklagten die Klage in sein Gewissen
nich) schieben *Carpzov. in process. tit. XI. artic. 1. n. 98. & seqq.* (c)
nempe super exceptionibus à se propositis *l. 12. §. omne C. de reb.*
cred. cum enim tam reus exceptionem, quam actor intentio-
nem suam probare teneatur *l. 1. de except. l. 19. de probat.* utique
illi eadem facultas probandi suas exceptiones est concedenda
arg. l. favorabiliores 125. ff. de R. I.

XIIX.

XIIIX.

Ita tamen, ut, si reus delatum juramentum malit suscipere (a) quam referre, actor prius teneatur jurare de calumnia: (b) quod autem facere non cogitur reus, si is delatum referat juramentum. (c)

(a) In potestate enim ejus est aut suscipere aut referre *l. 34. §. 6. & 7. h. t. l. 38. eod.* Si autem reus semel suscepit, vel etiam per sententiam quæ transijt in rem judicatam, ipsi impositum sit, haud licebit revocare *l. 11. C. h. t.* per juramenti namque delationem & acceptationem quasi transactum videtur inter partes, ut per juramentum lis decidatur. Non potest igitur poenitere actor hoc casu. Et aliàs paria dicuntur esse, acceptare juramentum vel in continenti jurare *Bartol. in l. non erit §. §. ult. n. 2. & ibid. Jason. in pr. ff. de iurei.* Vnde sicuti præstito juramento, ita neque eodem acceptato poenitere amplius potest *Mod. Pistor. p. 1. q. 23. in f. (b) l. 34. §. 4. ff. h. t.* quod juramentum tamen parentibus & patronis ob rationem in *l. 9. ff. de obseq. parent. & patr. prest.* positam remittitur. Delatum autem reus præstare cogitur, si actor juraverit de calumnia; sin minus, condemnatur *l. 34. §. 9. ff. h. t.* quod etiam procedit, si actor à reo relatum juramentum præstet. At si actor neutrum horum facere velit, reus absolvitur (c) *d. l. 34. §. datur autem 7. ff. de jurejur.*

XIX.

Cessant tamen ea quæ in præc. th. dicta sunt, si justam causam recusandi juramentum habeat is, cui hoc delatum est. (a)

(a) E. g. quando is cui defertur juramentum, offert se conscientiam suam exoneraturum probationibus, wann sich der Beklagte erbeut/ daß er sein Gewissen/ dahin es ihm gestellt / mit Beweisung vertreten wolle/ tum enim debet audiri; vel quando remissio juramenti est facta; nempe si quis juramentum delatum revocaverit, & post iterum detulerit *l. 11. C. h. t.* Vel etiam, si actor detulerit juramentum, & antequam reus acceptet, revo-

B z

cat,

cat, asserens se velle intentionem suam probare; tum, si in probationibus deficiat actor, non potest ad juramentum recurrere *d. l. 11. Benst. d. l.* quod si vero is, cui defertur juramentum judiciale, non habeat causas recusandi, nec tamen velit jurare vel juramentum referre, habetur pro confesso *l. 38. ff. h. t.*

X X,

Quæstio hic oritur, an si alicui juramentum hoc delatum sit, idemque ad id præstandum se obtulerit, ast ante præstationem ejus moriatur, hoc habeatur pro præstito? & affirmativa placet. (a)

(a) *Cum Nob. Dn. Hahn. in obs. ad VVes. parat. h. t. n. 9.* putata tamen, si ille tempore sententiæ pronunciatæ, aut intra terminum datum ad jurandum sit mortuus, uti etiam *l. c.* monetur; pro facto enim habetur in ipsius commodum, quod suâ culpa morarus non est *l. 39. ff. de R. I.* quanquam inter recentiores nonnulli sint, qui nequaquam habendum esse censeant pro præstito. Et ex hoc simul apparet, quid dicendum sit ad illam quæst. quæ ex priori fuit; quæ dubitant, num heres tale juramentum præstare teneatur? rectè enim negatur, cum primum cum juramentum illud, quod defunctus quidem suscepit, at nondum præstitit, perinde habeatur ac si præstitisset, fiatque adjudicatio ejus heredibus, & insuper constet, defunctum paratum fuisse ad præstandum juramentum delatum, qualiter & decisum asserit *Mynsing. obs. cam. sent. 1. obs. 13. Gail. 2. obs. 43.*

X X I.

Locum autem habet hoc juramentum regulariter in omnibus causis Civilibus, (a) non æque in criminalibus. (b)

(a) *l. 3. §. 1. 2. l. 34. pr. ff. h. t.* etiam in famosis *l. 9. §. 2. ff. h. t.*
(b) quippe in quibus ob summum periculum evitandū perjurium metuitur, & requiruntur aliàs in his clarissimæ probationes *l. fin. C. de probat.* nec accusatori illud deferri potest; ex hujus enim juramento damnari reum durum foret, qui in dubio potius absolvendus erat. Reo tamen id quandoque rectè deferretur.

cur, si scil. de delicto leviori agatur, aut honesta aliqua persona etiam atrocis criminis arguatur, nec tamen indicia sufficientia, sed tantummodo leves contra illam adsint suspensiones *c. 8. c. fin. X. de purg. Canon. l. presenti 6. §. 4. versic. sicubi deposita C. de his qui ad Eccl. conf.* His etiam accensentur causæ matrimoniales, in quibus juramentum neganti matrimonium esse contractum, nequit deferri: quia tale juramentum, cum contra matrimonium sit delatum, non valet: non enim in potestate partium esse debet, per juramentum dissolvere aut impedire matrimonium es stehet nicht in der Partheyen willführ / sich von einander loszuschweren *c. lator. 7. extr. de sent. & re iudic. Benjt. de sponsal. p. 1. c. 45. Sets. d. tr. lib. 4. c. 4. n. 7.* iudex tamen hoc casu potest reo neganti deferre juramentum purgatorium, si aliqualis præsumtio est pro matrimonio, licet actor nihil probet *c. attestat. 10. de desponsat. impub. vid. Bened. Carpz. in iurisprnd. Consistor. lib. 3. tit. 4. def. 45. per tot.*

XXII.

Quamvis etiam præstitum sit hoc juramentum, tamen de jure Civili nihilominus sententiã judicis opus est. (a)

(a) *Per l. 34. §. fin. ff. h. t. l. 9. §. 2. eod. Nob. Dn. Hahn. ad VVes. parat. h. t. n. 9.* Deinde hoc probatur ex eo, quod iudex teneatur sententiam pronunciare de eo, super quo cognovit, & quod probatum esse deprehenderit; atqui iudex cognovit de delatione juramenti E- etiam debet pronunciare de eo sententiam *arg. l. 74. de iudic. Nob. Hahn. l. c.*

XXIII.

Necessarium juramentum (a) est, quod propter inopiam probationum (b) iudex (c) parti, non verò pars parti defert.

(a) Inde dictum, quia is cui defertur, omnino, velit nolit, id suscipere cogitur, nec potest juramentum delatum referre, nec etiam recusare; quod si fecerit, tanquam confessus condemnatur, tum quod iudicis officio, nisi litem suam facere velit,

lit, incumbat, ut necessitatis causa postulante illud omnino deferat, tum quod conditio & qualitas causæ dubiæ & inopia probationum laborantis, illud necessario exigat *Speckh. cent. 3. cl. 4. q. 2. n. 54.* (b) quam quidam putant esse, si quis nullas habeat prorsus probationes, ideoque distinguunt inter inopiam & defectum probationum, & dicunt defectum probationum esse, quando quis aliquas sed tamen insufficientes potest producere probationes. Verum hoc est contra *l. 4. C. de edend.* Duarenus autem putat inopiam probationum esse, quando à parte rei & actoris æquales adsunt probationes; cæterum si utrinque æquales adsunt probationes, res adhuc est dubia, & præsumendum, nihil ab ullo eorum esse probatum, & tum potius obtinebit regula illa quæ habetur in *l. 125. ff. de R. I.* Est itaque inopia probationum, quando semiplenè vel minus semiplenè probatum fuit, quod fluit ex illa divisione, quod alia probatio sit plena alia semiplena ratione effectus, cujus divisionis autor est glossa in *l. 3. ff. de reb. cred.* quam etiam veteres Icti omnes retinuerunt; recentiores autem multi eam rejciunt ob *l. 9. C. de test.* sed malè: non enim recedendum est à communi sententia ob *l. 5. 6. C. de probat. c. ult. X. de iurei.* tum etiam ob *art. 30. Const. Car.* in quo expresse mentio fit semiplenæ probationis. Leges verò obstantes omnes loquuntur de actore prorsus nihil probante *Dn. Preses in disc. privat. ad VVes. parat. ad tit. de probat.* (c) qui non tenetur expectare implorationem officij sui specialem, sed potest juramentum deferre ex officio, licet à partibus non fuerit petitum, arg. *l. 31. ff. h. t. l. 12. C. de reb. cred. Nob. Hahn. l. c. n. 10.* quamvis ex *l. 4. §. 8. ff. de damn. inf.* non nisi imploratus impertiatur officium suum; satis enim ad hoc videtur esse imploratus in clausula libelli, ubi petitur justitia administrari omni meliori modo, licet non specialiter sit hoc petitum *Gail. lib. 1. obs. 108.*

XXIV.

Cum autem inopia probationum duobus modis contingat, nimirum quando vel semiplenè (a) vel nequidem semiplenè (b) probatum fuerit; hinc jura-

juramentum necessarium dividitur in suppletorium & purgatorium.

(a) Quæ fit per testem unicum omni exceptione majorem, vel etiam per testes duos, quibus aliqua exceptio potest opponi: (b) quæ tantum levem probationem inducit, ut fama publica &c.

XXV.

Juramentum *suppletorium* der Erfüllungseide est, quod iudex defert ei, qui semiplenè probavit, ad hoc ut probatio suppleatur, & causa dubia decidatur, etiam parte non petente. (a)

(a) Fundamentum habet hoc juramentum in *l. admonendi 31. h. t.* Requisita hujus vid. apud *Nob. Dn. Hahn. l. c. n. 10. & Mynsing. cent. 1. obs. 68.* Sicuti autem juramentum judiciale locum non habet in causis criminalibus, in quibus probationes requiruntur clariores *l. ult. C. de probat.* quod ibi non de oleo legato, aut glande legenda, sed de sanguine hominis agatur; ita etiam juramentum hoc in iisdem deferri nequit, uti nec in matrimonialibus, ubi itidem requiruntur probationes claræ & perspicuæ, puta per confessionem aut testes omni exceptione majores, nisi quod aliquando circumstantijs & æquitate ita suadente huic juramento sit locus *Strav. Synt. iurisprud. exerc. 17. th. 44. inf. ibique all. Carpz.* Neque etiam in alijs causis arduis, ex quibus ingens lucrum ad aliquem pervenire potest, propter metum perjurij, quales sunt usurariæ, fiscales &c. Sed in causis exiguis; quales quæ sint arbitrio judicis relinquendum esse ex communi sententiâ interpp. dicit *Sets. l. c.* Num verò auctori num reo hoc juramentum deferatur, non una est Dd. sententia: alij enim juramentum hoc reo tantum, alij Auctori tantum deferri debere putant. Nos mediam amplectentes sententiam totum hoc arbitrio judicis relinquendum esse, & hoc ex qualitate semiplenæ probationis, item personæ agentis, & denique ex qualitate causæ æstimandum esse putamus. Idem asserendum de juramento purgatorio, de quo in seq. th.

XXVI.

Purgatorium sive purgationis iuramentum *der*
Reinigungs Eidt est, (a), quod defert iudex ei, qui
 minus semiplenè probavit, ad hoc, ut causa dubia
 decidatur.

(a) Dicitur ita, quia hoc ille cui delatum est, conscien-
 tiam suam purgat, & suspiciones, quæ contra eum erant, elidit
Benst. d. tr. & l. c. Sedem habet in *c. ult. §. fin. X. de iurei.* Est au-
 tem purgatio alia vulgaris alia canonica. De vulgari purgati-
 one loquitur *t. t. X. de purg. vulg.* & dicitur ita, quod vulgus
 eam adinvenerit & introduxerit, quæ quoque multiplex fu-
 it. Talis enim purgatio aliqua erat Monomachia sive duellum,
 quando nempe actor intentatum alteri crimen haud poterat
 probare, certitudinem probationis corporis sui periculo re-
 cipiebat; offerens adversario chirothecam, quâ ipsum ad pu-
 gnam provocabat, quam hic inire cogebatur aut criminis ve-
 ritatem agnoscere. Alia fiebat per ferrum candens, quod re-
 us vola manus comprimere cogebatur ad ostendendum inno-
 centiam; vel etiam super ignito ferro nudis plantis incedere
 jubebatur, & si exinde sequebatur adustio, civilem infligebant
 pœnam per *c. 3. X. de purg. vulg.* vid. *Dambond. prax. crim. cap.*
43. Solebat & purgatio fieri per aquam frigidam, uti collige-
 re est ex *c. 8. X. de purg. can.* vel etiam ferventem, in quam nudi
 mittebantur, & alijs multis modis. Verùm non tantum Mono-
 machia *l. 1. C. de gladiat. c. monomachiam 22. ll. q. 4. c. 2. X. de purg. vulg.*
 fuit prohibita, sed etiam omnes reliquæ purgationes vulgares,
 quocumque modo fiant: in his enim militat periculum animæ,
 & istis cruciatuum afflictionibus Deus tentatur; tum non tan-
 tum juri divino sed etiam Naturali & Gentium adversantur.
 De his igitur nihil addimus. Purgatio Canonica autem, de
 quat. *t. X. de purg. canon.* dicitur, non quidem quod à jure Canon.
 primùm fuerit adinventata, sed quod ab eo fuerit recepta & variè
 informata (nam & jure Civ. habet locum vid. *Sets. lib 3. c. 11. n. 26.*)
 fit per iuramentum. Requiritur tamen ad hoc, ut locum ha-
 bet *t.* ut contra illum cui defertur minus semiplene fuerit
 pro-

probatum 2. qualitas personæ attendatur, an nempe sit fide digna. 3. causa non sit criminalis; nisi vel leve subsit crimen, vel tales præsumptiones & indicia non extent, quæ sufficiant ad torturam, *argumento c. ult. & t. t. de purg. can. Struv. l. c.* Secus tamen in matrimonialibus, in quibus juramentum hoc admittitur, propterea ut reus, qui suspicionibus promissi matrimonij oneratus est, ejusmodi juramento, quasi torturâ spirituali deterritus, matrimonium fateatur, atque in illud consentiat: quod adeo verum est, ut confessio stupri ad hoc sufficiat, siue consenserint partes siue non *Nob. Hahn. l. c. ibique all. Benst. de sponsal. c. 46 47. 48.* tum enim, si stuprum non diffiteatur, & matrimonium promissum neget, taliter solet jurare: *Jch N. N. schwere einen Eide zu Gott vnd auff sein H. Evangelium/ daß ich Klägerin N. keine Ehe gelobet noch zugesaget habe/ als mir Gott helffe vnd sein heiliges Wort/ &* liberatur ratione promissi matrimonij, quamvis non ratione stupri illati. Obtinet idem quoq; in actione injuriarum, de quibus consulatur *Nob. Dn. Hahn. l. c.*

XXVII.

Delatum si hoc est juramentum, necessario quoque præstari debet; (a) nec relationi ullus est locus. (b)

(a) *l. 6. §. 4. vers. sicubi C. de his qui ad Eccl. confug.* si enim suspectus purgationis juramentum præstare nolit, pro convicto habetur *c. 7. 10. in f. X. de purg. can.* Cæterum regulariter hoc procedit; habere autem & hoc exceptiones suas nullum est dubium. Sic e. g. is, cui defertur hoc juramentum, non compellendus est ut id præstet, si crimen sit notorium, vel alias probari possit *c. 15. X. de purg. can.* Notandum hic, quod si alter, cui delatum est horum juramentorum alterutrum, decesserit antequam juret, quod tum heredes ejus de credulitate jurent, & si adhuc fuerint impuberes, expectatur annus pubertatis *Struv. l. c. th. 48. Benst. (b) rubr. de iurei. n. 199.*

XXIIX.

Iuramentum in litem est, quod ex delatione judicis

C

dicis

dicis præstatur, cum ab adversario contumaciter
& dolo malo res vel non exhibetur vel non restitu-
itur; aut dolo ejus factum, quo minus exhiberi vel
restitui possit.

(a) *VVes. parat. de in lit. iur. n. 2.* qui tamen putat hoc juramen-
tum esse speciem juramenti necessarii; verum rectius alijs spe-
cies juramenti decisorii in genere dicitur. Per hoc juram. enim
lis super dolo ab adversario commisso deciditur; præterea, ju-
ram. necessarium propter inopiam probationis datur, hoc ve-
ro propter dolum vel culpam rem non restituentis. Defertur
autem hoc juramentum Actori, qui dominus litis, eamque suo
nomine contestatus est, per *l. 7. ff. de in lit. iur.* procuratori igitur
deferri nequit; is enim non suo sed alieno nomine litem
contestatus est, & aliena negotia mandato domini administrat:
l. 1. de procur.

XXIX.

Est autem hoc juramentum in litem duplex;
affectionis nim. & veritatis. (a)

(a) *l. 2. l. 3. l. 5. §. 4. l. 8. ff. h. t.*

XXX.

Affectionis juramentum dicitur, quo Actor in
æstimatione litis pro suo arbitrio & affectione et-
iam ultra verum rei pretium jurat. (a)

(a) Ut locum habeat hoc juram. requiritur ex parte Acto-
ris affectio in rem, quâ invitus carere debet *l. 3. ff. h. t.* à parte
adversarij vero, quod is rem in judicium deductam dolo &
contumacia non restituat aut exhibeat, cum tamen habeat *l.*
2. §. 1. h. t. vel etiam dolo fecerit quo minus exhibere possit.

XXXI.

Veritatis juramentum est, quo jurat actor,
quanti res est, sive quanti revera interest, rem non
restitui. (a)

(a) *Dif.*

(a) Differt hoc juram. à priori, quod nempe juramentum affectionis extendatur in infinitum sive indefinitum; scil. quod non est determinatum; veritatis verò non ulterius quam ipsum rei pretium valet. 2. juram. affectionis oritur ex dolo & contumacia, hoc autem ex culpa scil. levi l. 5. § ult. ff. h. t. 3. juramentum affectionis in actionibus arbitrarijs & b. f. locum habet, veritatis vero regulariter in stricti juris actionibus.

XXXII.

Tantum de ijs juramentis, quæ in judicio deferuntur; jam paucis etiam dispiciendum extra judicium quæ locum habeant.

XXXIII.

Defertur autem juramentum extra judicium vel super re controversa, vel non controversa.

XXXIV.

De re controversa juramentum quod defertur, dicitur voluntarium; (a) & hoc est, quod ex conventionem per modum transactionis (b) à parte parti extra judicium defertur vel etiam refertur. (c)

(a) Et quidem in specie ita dictum; in genere enim comprehendit etiam judiciale, quod ex mera voluntate partiû in judicio defertur, hoc verò extra judicium. (b) l. 2. ff. h. t. differt autem à re judicata, quod hæc locum habeat inter invitos l. 83. t. §. de V. O. Illud verò inter volentes, quia ex libera partium voluntate defertur, ex libera etiam partium voluntate suscipitur, & ut pars quæ extra judicium jusjurandum defert, id invita non facit; ita nec pars, cui extra judicium juramentum defertur, delatum invita suscipit. Hinc major juramenti voluntarij quam rei judicatæ est autoritas. (c) l. 17. pr. l. 28. §. 10. h. t. l. 39. eod. non tamen referri potest, ita ut præstandi necessitas alteri incumbat; quin si semel ab altera parte sponte est susceptum, relatio plane locum non habet, propterea, quod juramentum quod à principio fuit voluntarium, factum est necessarium, & quæ ab

initio sunt voluntatis, ex post facto fiunt necessitatis l. 17. §. 5. in f. ff. commod. l. 22. §. ult. mand. §. 11. l. eod. l. 5. C. de O. & A. Beust. d. rubr. n. 54. Verùm hujusmodi juramenta litis decisoria hodie nūquam vel rarò sunt in usu.

XXXV.

De re nōn controversa juramentum quod præstatur, fit ad religiosè quid promittendum & dicitur Promissorium; nempe quando juratò aliquid faciendum promittitur.

XXXVI.

Fit autem hoc vel de sola fide, & dicitur *fideipromissorium*, vel de re alia præstanda, & quidem vel obligationis introducendæ causa, & dicitur *Promissorium in specie sic dictum*, vel actus alicujus jam subsistentis confirmandi gratia, & vocatur *confirmatorium*.

XXXVII.

Fideipromissorium est, quo quis verbis in futurum conceptis jurat fidem. (a)

(a) Huc pertinet omne juramentum quo fidelitas vel fides de futuro promittitur. Tale est quod præstat recens electus Imperator Rex Romanus in sui coronatione Electoribus, quo jurat se velle fidem catholicam servare, defendere Ecclesiam, administrare imperium, tueri viduas, pupillos &c. *vid. Sleidan. de statu relig. & reip. lib. 2. p. m. 223.* Huc quidam referre volunt juramentum, quod Imperator Pontifici præstare debeat, cujus formulam contineri dicunt in c. *Tibi Domino* 33. dist. 63. ubi refertur juramentum, quod Otto Imperator Romano Pontifici præstitit. Verùm cum adhuc sub judice lis sit, num Imperator teneatur Pontifici id præstare, frustra id huc refertur: rectius enim alij hujus capit. fidem in dubium vocant, quin ex c. 25. *ciusd. dist.* patet, quod Papa non Imperatorem, sed hic illum consti-

constituerit; unde rationis non est, ut is qui constituit alium, ei præstet juramentum *Ampliss. Dn. Preses in prælect. iur. Feudal. publicis ad tit. qualiter iurare debeat Vasallus lib. 2. Feud.* Tale juramentum fidei promiss. etiam est, quod Electores Romani Imperij, antequam ad electionem novi Imperatoris accedunt, præstare jubentur, cujusq; formula habetur in *A. B. Tit. 2* Huc etiam pertinet juramentum subjectionis die Erb. vnd Landhuldigungspflicht / quod subdit. superioritatis & subjectionis nomine ratione universalis territorij, sub quo habitant, præstant personaliter Principi & ejus heredibus, als ihrem Erb. vnd Landesherrn vnd dessen nachkommen. Spectat huc quoque juramentum Studiosorum, quod quando in album Studiosorum recipiuntur, præstare tenentur, cujus formulã videre licet in *cap. 19. §. 19. & seqq. lib. 2. Polit. Viri plur. Rev. Dn. D. Cellarii.* nec non juramentum civium, quod ubi in numerum civium cooptantur, præstare jubentur, cujus formula apud nos hæc esse solet: Ich gelobe vnd schwere / daß ich einem Erbahren Racht dieser Stadt Helmstädt zu gegen vnd künfftigem / vnd der ganzen Gemeine wil getrew / hold vnd gehorsam sein / ihr Geses / Befehl / Gebot / Verbot vnd Ordnung halten / ihren frommen / Ehre vnd Nus / fordern. vnd ihren Schaden wehren vnd wenden nach meinem besten Vermögen; und ob ich irgend Sachen erführe / davon E. E. Racht vnd Gemeine der Stadt Helmstädt Unheil vnd Schaden entstehen mögte / solches einem Bürgermeister oder Rachtsverwandten allhie nach gestalt der sachen fürderlichst vermelden / mich auch sonst allenthalben wie einem getrewen vnd gehorsamen Unterthanen vnd Bürger gebühret / verhalten / **So war mir Gott helffe vnd sein heiliges Wort.** Sic quoque Juramentum Vasalliticum s. Feudale locum hic habet, Die Lehens. Pflicht / quod Vasallus tenetur præstare domino Feudi, it. juramentum inter Protectorem & Clientes Schirm. Pflicht, juramentum inter pacem & fœdera ineuntes, uti etiam id quod præstatur ratione domesticitatis, vel ratione officij aulici, vel alterius Raths. Ampts. oder Dienstpflicht.

XXXIIX.

Promissorium in specie sic dictum est, quando

C 3

quis

quis promittit, se aliquid daturum vel facturum esse, & jurat se hoc ipsum adimplere velle. (a)

(a) Hoc autem nullam actionem parere extra dubium est *l. 5. C. de LL.* nullibi enim in jure civili, ubi agitur de modis introducendae obligationis fit mentio juramenti, uti *l. 52. de O. & A. §. ult. I. de obligat. l. 6. de pact.* tum obligatio ex conventionem solet introduci, per conventionem autem non definitur juramentum; quin juramentum æquiparatur pacto *l. 35. §. 1. h. t.* & quamvis obligatio inde oriatur, erit illa mere naturalis, quæ ipso jure tollitur *l. 95. §. 4. de solut.* Excipitur tamen casus à Dd. in *l. 7. §. 2. de oper. libert. l. 56. pr. ff. de fides.* in quo quidem videtur hoc juramentum esse confirmatoriū, quia accedit naturali obligationi, quæ libertus naturaliter est obstrictus manumissori suo ad operas præstandas, juramentum autem reddat obligationem præexistentem firmiorem: Dd. tamen communiter illum casum *d. l. 7.* accipiunt quasi esset exceptus, & recte, nec tamen exinde argumentum sumendum est ad genus s. universale, quia specialiter quæ introducta sunt, non sunt trahenda ad consequentiam. Nec obstat *l. 41. C. de transact.* ubi in specie datur actio: ea enim oritur ex stipulatione poenali, & est supplenda ex *l. pen. ff. eod.* multo minus recte obijcitur *l. 1. C. si advers. vendit. cum auth. seq.* desumpta ex *2. F. §. 5.* ibi enim non de juramento promissorio sed confirmatorio agitur. Sic quoque nobis non obstat *l. 8. §. 6. de condit. instit.* in quo itidem non de nova obligatione introducenda sed de introducta confirmanda agitur *Ampl. Dn. Pras. ad par. VVes. h. t. vid. & Nob. Dn. Hahn. l. 6. & Struv. eod.* Contrarium constitutum est in Iure Canon. cujus auctoritate jusjurandum producit obligationem ad agendum efficacem per text. in *c. 28. X. de iurei c. 9. X. de arbitr.*

XXXIX.

Confirmatorium denique est, quod confirmat actus præcedentes. (a)

(a) Puta de Iure Civili validos, de quo intelligenda est *l. 41. C. de transact.* Ut igitur Iure Civili confirmetur actus, necessesse est, ut ille eodem jure civili sit validus, quem adeo corroborat,

rat. ne neque per restitutionem in integrum, neque per ullum
aliud remedium rescindi possit, neque ab ipsis contrahentibus
neque ab heredibus ipsorum secund. l. 1. §. 1. & auth. seq. C. si ad-
vers. vendit. invalidi autem non convalidantur l. 7. §. 16. de pact.
l. 5. C. de LL. vid. H. Grot. de iure b. & pac. lib. 2. c. 13. §. 6. 7. Secus
tamen de Iure Canon. secundum quod omne iuramentum,
quod sine dispendio salutis æternæ servari potest, servandum
est, per c. 28. X. de iureiur. nisi contrarietur bonis moribus aut
juri N. & divino, quale est id quod lædit utilitatem publicam,
cui privatorum pacto derogari non potest c. 12. in f. X. de foro
comp. aut vergat in detrimentum alterius. Du. Pras. in prælect.
publ. ad I. Iur. Can. tit. de pact.

XXXIX.

Et tantum de Divisionibus iuramentorum di-
xisse sufficiat. Restant pauca dicenda de forma,
materia & causa efficiente iuramentorum, quibus
nonnulla de perjurio subijciemus.

XLI.

Formam itaque quod attinet, continetur illa
tum conceptione verborum (a) quibus juratur, tum
solennitate quadam. (b)

(a) Quæ fit i. per obtestationem divinam; & hoc pro for-
ma specifica requiritur, ut nempe per Deum præstetur eumque
verum. Ex quo apparet per falsum numen, aut id quod nu-
men non est verum, jurandum non esse l. 5. §. 3. h. t. nisi ex con-
scientia erronea, quæ habet vim obligandi sub eâ qua concipi-
tur ratione, nempe quâ existimat gentilis se per verum Deum
jurare l. 5. §. 1. h. t. quia quanquam sub falsis notis, generali ta-
men complexione numen intuetur; ideoque Deus verus si pe-
jeratum sit, in suam injuriam id factum esse interpretatur, ut
elegantè notat Grot. de iure bell. ac pac. lib. 2. c. 13. n. 12. Sic My-
sing. cent. 6. obs. 20. dicit Iudæos non per Christum aut per Sa-
cra Evangelia sed per legem Mosaicam, & super decem Dei
præcepta jurare oportere. In constitutionibus hujus Duca-
tus

tus ipsis certa præscripta est formula *art. 23.* quæ tamen fit sub invocatione divini numinis h. m. Adonay ein Schöpffer der Himmel vnd des Erdreichs vnd aller Dinge / auch mein vnd derer Menschen die hie stehen / Ich ruffe dich an durch deinen H. Nahmen auff diese Zeit zu der Wahrheit *ic. 2.* nec per Angelos aut Sanctos jurare licere, qualia tamen exempla in jure nostro civili reperiuntur uti *Nov. 8. in f.* quod factum, postquam cultus angelorum & Sanctorum religiosus in Ecclesia Romana ex errore est receptus: in eo enim per quod juratur, supponenda est veritas infallibilis, ut testimonium certissimum exhibere possit, quale in prædictis nullum est, uti docet *Nob. Hahn. l. c.* Multo minus rectè juratur per creaturas; honor enim debitus Deo quodammodo violatur, ut patet ex dicto Christi *Matth. 5. 34. 35. 36.* Nec juramentum erit, sub verbis: bey meinen Fürstlichen / oder bey meinen Gräfflichen / Adelichen / Herrlichen Ehren vnd Trewen / it. bey Christlichen wahren Worten / bey Christlichen Trewen vnd guten Glauben / quod tamen quidam volunt inducti per *c. 3. X. de his qua vi met. causa. & c. 3. X. de iureiur.* quia ibi vocabula juramenti & fidei conjunguntur. Verùm fides ibi quidem juramento æquiparatur, at non semper & ubique id obtinet, sed tantum in proposita materia: nec enim Christianus jurans per fidem Christianam jurat per Deum, nec taliter jurans vel promittens si non stet promissioni data fit perjurus aut infamis. Quod si tamen aliquo in loco fuerit receptum ut tales formulæ vim habeant juramenti, tum omnino habendæ sunt pro vero juramento, quo & respexisse videntur *Myns. & Gail.* aliàs contrarium sentientes; juratur enim pro deferentium voluntate *l. 3. 4. h. t. 2.* fit per imprecationem jurantis; nam cum superior puniendi jus habens testis advocatur, simul ab eo perfidiæ ultio postulatur; & qui scit omnia, ultor est ideo, quia testis est *Grot. d. tr. c. 13. 2. 10.* Invocatio autem illa Dei & imprecatio vel altera in alio loco implicite continetur, ut: Deus sit testis, Deus sit vindex, So war mir Gott helffe / vel expressis verbis simul exprimuntur, uti in juramento judæorum in Camera & hoc Ducatu usitato post invocationem imprecatio diserte exprimitur, tali modo: Wo ich aber nicht recht oder wahr habe in dieser Sache / beson-
e dern

der einige Unwarheit / Falsch oder Betrieglichkeit darinnen ge-
braucher / so sey ich heram vnd verfluchet ewiglich; wo ich auch nicht
recht oder wahr habe in dieser Sache / daß mich dann übergehe vnd
verzehre das Feuer / das zu Sodoma vnd Gomorrha übergieng / vnd
alle die Flüche / die in der Torah geschrieben stehen / vnd daß mir auch
der wahre Gott / der Laub vnd Graß vnd alle dinge erschaffen hat /
nimmermehr zu hülffe noch zu statten komme in einigen meinen Sa-
chen vnd Nöthen / wann ich aber wahr vnd recht habe in dieser Sache /
also helffe mir der wahre Gott Adonay. (b) quæ est forma acci-
dentalis, ut quando mares erectis duobus digitis primis cum
pollice, fœminæ appositâ ad pectus sinistrum dextrâ jurant;
ita id quandoque fit apertis januis, fenestris, nudatis eorum
qui adstant capitibus iisdemque stantibus, & tale juramentum
tum dicitur corporaliter h. e. a cū corporali præstitum *L. 1. C. si
ad vers. vendit. ein zierlicher / körperlicher / leiblicher / gelehrter Eid. Ra-
tio autem differentia, quare fœminæ appositâ ad pectus fini-
strum dextra, mares autem erectis primis cum pollice digitis
jurent, nulla expressa reperitur, illam tamen non absque legi-
tima & iusta ratione constitutam esse ait Gilhaus. *arb. iudic. t.
6. p. 6. de iurei. n. 9.* ubi etiam narrat, se meminisse aliquando à
viris exquisitè doctis rationem differentia investigatam qui-
dem esse, non vero satis firmam ab iisdem inveniri potuisse.
Notandum & hoc, superstitiosam videri explicationem erectio-
nis digitorum, qua scil. duo digiti primi & pollex erecti si-
gnificare dicuntur S. S. Trinitatem, reliqui autem qui impri-
muntur, animam & corpus denotare, ut significetur, Deum
animam & corpus velle perdere, si perjurium dixerit; quamvis
multis in locis hæc interpretatio hujus circa jurisjurandi præ-
stationem ritus obtineat, eaque formulæ quâ juraturi de vi-
tando perjurio admonentur, inseri soleat.*

XLII.

Materia circa quam, sunt res honestæ & lici-
tæ. (a)

(a) Nullas enim habebit vires jurata promissio de re il-
licita, aut naturaliter, aut divina interdictione, aut etiam hu-
mana

mana Gröt. l. c. n. 6. nec est obligatorium contra bonos mores
præstitum juramentum c. non est obligatorium 58. de R. l. in sexto.
Sed omne juramentum de Iure Canon. tres comites habere de-
bet; veritatem, judiciū, & justitiam Jerem. IV. v. 2. c. 2. causa 22. q.
2. c. 7. caus. 22. q. 1. c. 26. X. de iurei. nam si deest justitia, oritur
juramentum iniquum, si veritas, perjurium, si iudicium, jura-
mentum redditur incautum & temerarium. Nob. Hahn. l. c. O-
mnia igitur juramenta, quæ in deteriore exitum cedunt,
quæ exemplo perniciofa sunt, quæ ad multorum cladem per-
tinent, ipso jure adeo reprobata sunt, ut ne absolutionem re-
quirant & sine metu perjurij licitè contemni possint, per text.
c. 18. X. de iurei. Gail. lib. 1. de pace publ. c. 4. n. 16. Sic in c. 2. caus.
22. q. 4. dicitur, quod nonnunquam fit contra officium solvere
promissum, custodire Sacramentum; uti factum juramentum
ab Herode filia Herodiadis, de quo in c. 8. caus. 22. q. 4. refer-
tur, quod saltatrici turpiter præmium promiserit, crudeliter
solverit; & subjungitur, quanto tolerabilius tali fuisset per-
jurium Sacramento? si tamen perjurium possit dici, quod e-
brius inter vina juraverat. Huc pertinet juramentum vi &
metu extortum, de quo aliàs controversia est num valeat?
de hoc vid. latius Nob. Dn. Hahn. l. c. qui exactè eam pertracta-
vit. Iure Canon. tamen non licet contravenire juramento et-
iam per vim & metum extorto, nisi ante à superiori impetrata
absolutione; quia etiam coacta voluntas est voluntas, & co-
actus consensus est utique consensus. l. 21. ff. quod vi me-
tusve.

XLIII.

Causa efficiens jurisjur., ut Dd. communiter te-
nent, est vel proxima vel remota.

XLIV.

Remota est ipsum jus, (a) usū quidem uti vide-
tur, primum introductum, sed postea à Præatore con-
firma-

firmatum: proxima causa sunt personæ, quæ juramentum deferunt & præstant.

(a) *Pert. ff. C. h. t. Nov. Leon. 97.*

XLV.

Personæ hæ sunt vel quæ deferunt, vel quibus defertur juramentum.

XLVI.

Deferre omnes possunt juramentum, qui sunt veri domini rei de qua agitur, habentque liberam ejus administrationem; vel saltem qui hujusmodi facultatem habent à dominis sibi concessam. (a)

(a) Talis est pupillus Tutore auctore; tum enim non tantum est dominus, sed etiam habet liberam rerum administrationem per *l. 17. §. 1. h. t. minor*, consentiente curatore; sed minor curatorem habens absque eo an deferre juramentum possit? quæritur. Et affirmari hoc posse videtur hac ratione, quod is recte jusjurand. deferat, cui solvi potest *l. 17. §. 2. h. t.* At minori à volente debitore recte sine curatore solvitur. *l. 7. §. 2. ff. d. minor. Brouch. 1. miscell. assert. 56.* quod tamen Ddes communiter ferè negant. E. Tutor & curator *l. 17. §. 2. l. 35. pr. h. t.* procurator universorum bonorum administrationem qui sustinet, aut qui habet speciale mandatum, aut est in rem suam *l. 17. §. ult. h. t. filiusfam. & servus in rebus ad peculium ipsorum pertinentibus l. 20. l. 21. 22. 23. 25. h. t. Nob. Dn. Esch. in prælect. ff. publ. h. t. Meier. in Coll. Arg. h. t.* quicumque igitur non sunt veri domini, nec illam facultatem habent à dominis concessam, aut domini quidem sunt, sed tamen libera rerum suarum administratione destituuntur, hi deferre juramentum non possunt, qualis est 1. infans sine tutoris autoritate *§. 9. I. de inut. stipul. l. 26. pr. h. t.* 2. prodigus *l. 35. §. 1. h. t.* intelligimus autem prodigum juridicetalem, h. e. cui administratio rerum suarum interdicta est, cui similis est furiosus & mente captus, 3. qui fraudandorum creditorum consilium cepit, *l. 9. §. 5. h. t.* 4. pro-

D 2

cura-

curator, qui non habet speciale mandatum deferendi iusjurandum *l. 17. §. 3. l. 18. 19. h. t.* Habet autem hoc de procuratore exceptionem; ut nempe procurator possit quandoque ea peragere, quæ requirunt speciale mandatum, uti iusjurandum deferre, & habetur in *c. 4. de procurat. in sexto.* ubi recensentur aliquot articuli, ad quorum administrationem sive gestionem vi generalis mandati procurator non est admittendus; si tamen horum unus vel alter in specie in mandato sit expressus, & clausula generalis mandato subiecta, potest procurator vi istius generalis clausulæ adjectæ alios quoque non expressos bene peragere, quod etiam innuit *Lancell. lib. 3. Inst. Iur. Can. tit. de procurat. n. 7. verb. nisi clausulam generalem quorundam articulorum speciale mandatum exigentium subsequatur expressio: e. g. si aliquis constituatur generalis procurator, & detur ei simul potestas petendi restitutionem in integrum, aut excusandi suspecti tutoris, tum Procurator non tantum vi istius generalis clausulæ subiectæ illos articulos potest peragere, sed etiam alios qui requirunt speciale mandatum, uti, transigere, iusjurand. deferre, nec non delatum ab eo suscipere* *Ampl. Dn. Præses in discurs. publ. ad Inst. Iur. Can. d. r.*

XLVII.

Deferri autem iusjurandum omnibus potest, nullâ habita ratione sexus, ætatis aut conditionis, (a)

(a) Per *l. 26. h. t.* puta, qui scientiam rei vel facti, de quo agitur, habent. Sic pupillo recte deferitur, sciens enim fallere non videtur. *d. l. 26. inf. pr. h. t.* nec obstat *l. 34. §. 2. h. t.* ibi: pupillo non deferitur iusjurandum: nos enim loquimur de pupillo, juramentum delatum qui volens suscipit; ast *l. 34. §. 2.* loquitur de pupillo invito. Servo quoque deferri potest per *l. 23. h. t.* quod multo magis asserendum de filiofam. juramentum enim filij prodest patri *l. 24. h. t.* Nemini tamen alij in causa delicti deferendum est iusjurandum, nisi ei, qui deliquisse dicitur, cum iniquum sit alium de alieno facto vel delicto jurare *l. 11. §. 2. de act. rer. amob.*

XLIX.

Finis juramenti est, ut veritas elucescat, & fides servetur.

Effectus autem varios habet. Primus & præcipuus est ut finiantur lites. (a)

(a) Ad Ebr. 6. v. 16. Cum enim causa sæpe ita sit ambigua & obscura, ut nec actor nec iudex sciant quid agant, & tamen ad finem properent, solum jusjurandum est, quo controversiæ illi finem faciant; hinc dicitur remedium finiendarum litium l. 1. ff. b. t. Plures præterea parit effectus, quos enumerare omnes propositi ratio non permittit, sed passim apud Dd. videri possunt.

Tantum de juramentis. His inter alia opponitur perjurium, quod est mendacium jurejurando firmatum, & species criminis læsæ majestatis divinæ. (a)

(a) Qualiter ex Wes. definit Nob. Dn. Hahn. ad VVes. de iurei. n. 13. Hoc quam grave, atrox & scædum sit crimen, apparet ex eo, quod non tantum æquiparetur homicidio c. 10. X. de iudic. sed etiam illud vincat; cum majus delictum sit perdere animam quam corpus, animæ autem unius jactura sit gravius quam multorum corporum c. 1. caus. 24. q. 3. perjurium enim qui facit, non tantum offendit Deum, sed perdit etiam rem divinam, nempe animam, quæ non hominis sed ipsius Dei est Iac. Ebert. tr. de iuram. quin perjurus delinquit in primam Decalogi tabulam, nam Zach. 5. v. 4. furti & perjurij appellatione utriusque tabulæ peccata comprehenduntur, perjurium enim primam, furtum secundam denotat tabulam. Hinc etiam est, quod perjurium sit relatam inter illa septem peccata, quæ ob singularem eorum turpitudinem & sceditatem singulari etiam odio Dei prosequitur Prov. 6. 16. & seqq. ibi: Sechs Stücke hasset der

Herr/ vnd am siebenden hat er ein Breuel/ hohe Augen/ falsche Zungen/ Hände die ungeschuldig Blut vergiesen/ Herz das mit bösen Tü-
cken umgehert/ Füße die behende sind/ Schaden zu thun/ **Falscher**
Zeuge der frech Lügen redet/ vnd der Hader zwischen Brü-
dern anrichtet.

L I.

Committitur autem perjurium, quoties quis
contra datum juramentum sciens & volens ve-
nit. (a)

(a) Multis modis igitur perjurium committi posse, pa-
tet pro diversitate scil. objecti super quo juratur. Sic testis e.g.
falsum testimonium jurato dicens, committit perjurium. Ea-
dem ratione crimen perjurij incurrit civis, si contumaciter re-
pugnet magistratui, cui tamen obedientiam juratò, cum in nu-
merum civium reciperetur, promisit; quin eo ipso etiam Deo
resistit, sic enim *Rom. 13. v. 2.* qui resistit magistratui, resistit or-
dinationi divinæ: hæc autem vult ut magistratibus eorumque
legibus & ordinationibus pareamus, quod multo magis fieri
debet, si juramentum accesserit.

L II.

Pœna perjurij pro ratione diversi juris etiam
diversimodè se habet. (a)

(a) Iure Canon. perjuris eadem pœnitentia imponitur,
quæ adulteris, homicidis aut alius cujusdam criminis reo *c. ult.*
caus. 22. q. 1. De Iure Civ. quidem controversum est, an in per-
juros aliqua pœna sit statuta; sed rectius hoc affirmatur per
l. 12. §. f. h. t. ubi perjurus fustigatur, *l. 41. C. de transact.* ubi in-
famia notatur, uti etiam per *l. ult. ff. stellion. l. 22. de dol. mal. l. 2.*
C. de indict. viduit. quo & spectat *l. 1. ff. ad L. Corn. de sicar.* In
contraria qui sunt sententia, adducunt *l. 2. C. de reb. Cred. ibi:*
jurisjurandi contempta religio satis Deum ultorem habet; ve-
rum illa lex accipienda est de casu, quo ignoratur commis-
sum esse perjurium, idque non est notorium; tunc enim
non

non potest puniri, atque satis Deum habebit ultorem post hanc vitam. Hodie perjurus ex *Const. Car. art. 107.* in Civili negotio si factus sit, damnum restituere cogitur & infamia notatur, verb. sol auch dazu verleumbdet vnd aller Ehren entsetzet sein. Quam pœnam approbant leges torneamentorum à Duce quodam Bavariæ latae art. 4. welcher vom Adel Siegel vnd Brieff brüchig / meineidig oder ehrlos gescholten vnd erkand wird / der sol nicht im Thurnir zugelassen werden; käme er aber / so sol er als ein Meineidiger vnd Siegelbrüchig gestrafft / vnd mit ihm umbs Pserde thurnirt / er aber selbst auff die Schranken gesetzt werden *Sturm. Promt. Exempl. p. 188.* Imò hodie etiam punitur amputatione duorum digitorum *d. art. 107.* In criminalibus autem perjurus eandem pœnam incurrit, quæ reo per falsum testimonium damnato imposita erat; ita enim in all. art. wo aber einer durch seinen falschen Eidt jemand zur peinlicher Straffe schwüre / derselbe soll mit der Pein / die er felschlich auff einen andern schweret / gestraffet werden. Quandoque autem perjuriam, vel etiam quasvis alias imprecationes, in hac vita Deus ipse punit, eo fine ut reliqui absterreantur ab hujusmodi foedissimo crimine, qualia exempla plura legi possunt apud Historicos.

LIII

Colophonis loco addim^o huic disputationi hanc quaestionem: an scil. magistratus quem à præstito juramento absolvere possit? & affirmamus. (a)

(a) Quidam quidem putant, quasi à nullo juramento valido possit peti absolutio, sed falso. Alij distinguunt, an juramentum sit præstitum de re turpi, inhonesta & illicita, an vero de re licita, quæ tamen iniquitatem in se contineat: à prioris juramenti specie posse peti absolutionem dicunt, à posteriori non. Verum quia juramentum de re turpi præstitum, ipso jure nullum est, non opus est ut quis ab eo liberetur; Sententia itaque illa non est admittenda. Verior itaque sententia est, posse absolvi aliquem à juramento, quamvis super relicta præstito, quod tamen aliquid iniquitatis in

tis in se contineat. A quo autem iudice peti debeat absolutio, itidem disceptant Dd. à nemine nisi iudice Spirituali fieri hoc debere, asserunt Pontificij. Verùm contrarium in praxi observatur, in Camera enim tota die petuntur relaxationes & quoque absolvuntur, uti ex O. C. Gail. & Myns. tradit Nob. Dn. Hahn. h. t. n. 14.

M. ⊖. Δ.

COROLLARIA.

I. Jus Patronatus sec. IV. temporibus Constantini M. originem cœpisse, verisimile est.

II. Dividitur hoc rectè in *Seculare* & *Spirituale*, non quidem ratione subiecti, sed ratione objecti.

III. Quae inter alia etiam in hoc differunt, quod, quando Patronus Ecclesiasticus praesentet personam indignam, illa vice privetur jure praesentandi; quod tamen negatur de Patrono Laico, nisi in ordinationibus Ecclesiasticis aliud sit statutum.

IV. Unius Ecclesiae plures patronos esse posse, extra dubium est.

V. Quemadmodum pater tenetur ad dotandam filiam; ita & tacita obligatione tenetur fundator vel aedificator ad dotandam Ecclesiam, in tantum, ut si nolit, possit cogi tam directo quam per indirectum.

VI. Reaedificatione nonnunquam acquiritur jus Patronatus.

VII. Laicus quoque praescriptione hoc acquirere potest.

VIII. Heres fiduciarius hoc jus non tenetur restituere fideicommissario.

IX. Patronus etiam filium propriam potest praesentare.

Ampl. Dn. Praes. in praelect. jur. Can. publ.

F I N I S.

Helmsedt, Diss., 1662 (1)

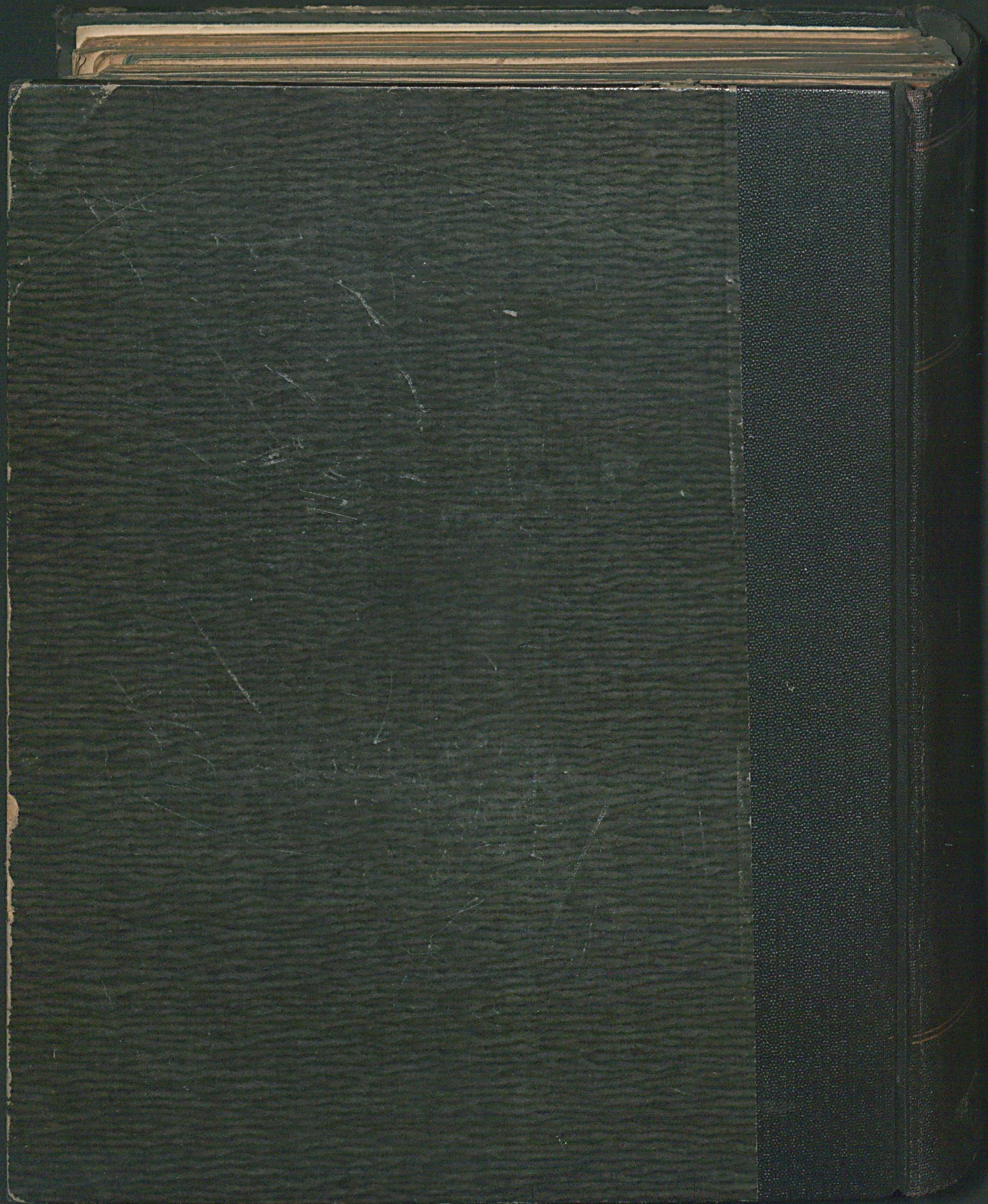
ULB Halle 3
004 851 587

TA → OL nach 7+ B Stück verknüpft

V077

B.I.G.

Farbkarte #13

IVRIDICA
 E
MENTIS
 NERE 1662, 14
 AM
 te Deo
 SIDE
ERNERO I.V.D.
 fessore Publico, nec non
 phici Assessore
 Patrono suo ætatem
 endo
landam proponit
 O V. Krautheupt Helmst.
 e Resp.
 Jun.
 uditorio majori.

Ms. 97
MVLLERI, Acad. Typ.
 O IO C LXII.

